
NOVINKY ZAHRANIČNÍ KNIHOVNICKÉ LITERATURY

KOLOSOV, Kirill A. Elektronnaja biblioteka GPNTB Rossii: tendencii razvitija, vzaimodejstvije s NEB, perspektivy [Elektronická knihovna Ruské Státní veřejné vědeckotechnické knihovny: tendence rozvoje, součinnost s Vědeckou digitální knihovnou NEB, perspektivy]. *Naučnyje i techničeskije biblioteki*. 2015, (11), 102–106. ISSN 0130-9765.

Dostupný také z: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2015/11/ntb_11_11_2015.pdf.

Autor analyzuje dynamiku naplňování obsahu elektronické (digitální) knihovny budované Ruskou Státní veřejnou vědeckotechnickou knihovnou (GPNTB, <http://www.gpntb.ru>). Vědecká digitální knihovna (Naučnaja elektronnaja biblioteka GPNTB Rossii, NEB GPNTB, viz <http://ellib.gpntb.ru/>; často je užívána také zkratka EB GPNTB), vzniká od roku 2006. Vstup do rozhraní elektronické knihovny je možný také z uvedené hlavní stránky GPNTB, rubrika Elektronnyj katalog, resp. Electronic catalog. (Pozn. red.: nezaměňovat s federální Národní digitální knihovnou, která používá abreviaturu NEB, resp. NEL pro angličtinu, viz URL <http://нэб.рф/about/en/>.)

Digitalizované dokumenty GPNTB jsou předávány také do NEB jako národního zdroje. Do konce roku 2014 se tato procedura odehrávala v časově náročném poloautomatickém režimu, zároveň se připravovala webová služba, která má značně zjednodušit předávání souborů. (Pozn. red.: o projektu a použitých technologiích viz např. Kolosov, K. A. Naučnaja elektronnaja biblioteka GPNTB Rossii: ispol'zuemyje technologii i tendencii razvitija, dostupný z: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2015/2/ntb_2_6_2015.pdf.)

Autor dále představuje jeden z perspektivních směrů činnosti knihovny – rozvoj technologií otevřeného přístupu a projekt otevřeného archivu (repozitáře) GPNTB (je použita technologie firmy Xerox).

V článku je uvedena statistika unikátních návštěv nejpobulárnějších tematických částí repozitáře (na prvních místech jsou strojírenství a metalurgie, architektura a stavebnictví, geologie a hornictví, elektrotechnika a energetika). Dále je uveden seznam elektronických plno-textových zdrojů, které byly v této digitální knihovně přístupné v roce 2015. K nejzajímavějším bezesporu patří vědecké práce K. E. Ciolkovského, N. Je. Žukovského, F. A. Candra nebo D. I. Mendělejeva. K nejobsáhlejší patří kolekce dokumentů z matematiky, dopravy, chemie, fyziky, ekologie, architektury a stavebnictví, techniky, ekonomie, geologie a hornictví, elektrotechniky a energetiky. Digitalizována je také sbírka cenných ruských matematických časopisů, které se do elektronické podoby převádějí v rámci rusko-německého projektu RusDML (Russian Digital Mathematics Library, <http://www.rusdml.de/rusdml/>; tento projekt je podporován Ruským fondem základního výzkumu RFFI a Německým fondem na podporu vědy DFG – Deutsche Forschungsgemeinschaft; kromě GPNTB se projektu účastní Matematický ústav Ruské Akademie věd, za německou stranu pak technické univerzity v Göttingenu (Göttingen Digitisation Centre, GDZ), Berlíně a Hannoveru a jejich knihovny – pozn. red.).

MAKEJEVA, Oksana V. Charakteristika adaptacii personala v krupnyh naučnyh bibliotekach (po itogam issledovanija) [Jak je to s adaptací zaměstnanců ve velkých vědeckých knihovnách (výsledky výzkumu)]. *Naučnyje i techničeskije biblioteki*, 2015, (11), 20–36. ISSN 0130-9765.

Dostupný také z: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2015/11/ntb_11_3_2015.pdf.

Autorka představuje výsledky výzkumu na téma *adaptace personálu*, který se uskutečnil ve třech velkých sibiřských knihovnách: v Ruské Státní veřejné vědeckotechnické knihovně

Sibiřského oddělení Ruské akademie věd (GPNTB SO RAN), v Novosibiřské státní oblastní vědecké knihovně a Tomské oblastní všeobecné vědecké knihovně A. S. Puškina.

Popisu vlastních výsledků výzkumu (představeny v podobě řady tabulek) autorka předepisuje stručný výklad týkající se současného chápání pojmu adaptace personálu.

V teorii a praxi současného managementu je práce s personálem považována za jeden z nejdůležitějších úkolů řízení. Správně zvolená strategie interakce managementu a zaměstnanců může významně zvýšit efektivitu činnosti jakékoli organizace. Proto se otázkami *profesní adaptace* zaměstnanců a rozvoje kolektivu intenzivně zabývají odborníci řady odvětví vědy, průmyslu, vzdělávání a sociální sféry.

Pojem *adaptace* se obecně chápe jako přizpůsobení se individua k podmínkám prostředí, a to takové přizpůsobení, které je měřitelné objektivními i subjektivními ukazateli. Moderní představy o adaptaci ji definují jako složitý jev, jehož podstatou je dosažení vzájemné shody zájmů jak subjektu adaptace, tak požadavků vnějšího prostředí. I struktura modelu procesu adaptace obvykle zahrnuje tři komponenty: subjekt – proces adaptace – vnější prostředí.

Profesní adaptace obecně znamená přizpůsobení jednotlivce k podmínkám práce, profesnímu prostředí (sociálnímu a fyzickému), přičemž první etapu adaptace člověk podstupuje už v období profesní přípravy. Člověk se na pracovním místě přizpůsobuje celému souboru faktorů. Ty se dělí obvykle na psychofyzilogické, sociálně psychologické, organizační a administrativní a vlastní profesní. Adaptace je neustálý proces, v němž je nutná periodická *aktualizace*. Jestliže k aktualizaci nedochází, může to znamenat, že organizace stagnuje. Pro měření úspěšnosti adaptace se používají různá kritéria a ukazatele, jak objektivní, tak subjektivní. K *objektivním ukazatelům* patří například ukazatele charakterizující efektivitu pracovní činnosti, aktivitu zaměstnanců v nejrůznějších oblastech: od profesního ukazatele, jako je adekvátnost kvalifikačních předpokladů potřebám pracovního místa, přes sociálně psychologické (chování zaměstnance a adekvátnost tohoto chování vzhledem k normám chování, které se ustanovilo v daném kolektivu). K *subjektivním ukazatelům* patří uspokojení z práce, a to jak obecně, tak podle jednotlivých druhů adaptace (jak zaměstnanec hodnotí svůj vztah k profesi a kvalifikaci, jaký je jeho vztah s kolektivem, s vedením organizace, jak se cítí na pracovišti, jak pociťuje a hodnotí podmínky a obtížnost práce, jak chápe vztah svých individuálních úkolů a celkových úkolů pracoviště).

Většina dosavadních odborných prací na téma profesní adaptace má praktický charakter, jejich výsledkem jsou praktické metodické texty pro vedoucí pracovníky nebo letáčky pro nové zaměstnance, kteří se mají zařadit do nového kolektivu, nově zaujmout vedoucí místo apod. V tomto smyslu jde o přístup z hlediska objektivních ukazatelů adaptace. Navíc ve většině prací knihovnických odborníků se adaptace zkoumá z hlediska managementu (hledání optimálních cest a postupů řízení procesů adaptace personálu). Chybí hlubší výzkum podstaty adaptačních procesů, zkoumání vlivu faktorů, které ovlivňují adaptaci – tj. chybí hodnocení z hlediska subjektivně osobnostních ukazatelů. Nejčastěji se daná otázka sleduje jako osvojení organizačních a profesních požadavků spojených s pracovní činností, nikoli jako problém uspokojení z práce, ne jako subjektivní, emoční hodnocení práce v knihovně samotnými zaměstnanci.

GPNTB SO RAN zorganizovala v roce 2014 pilotní projekt výzkumu adaptace zaměstnanců a uspokojení z práce ve třech (výše uvedených) velkých vědeckých knihovnách Sibiřského regionu. Autorka při popisu výsledků výzkumu zdůrazňuje, že období adaptace pro zaměstnance nastává i tehdy, když přechází v rámci jedné organizace do jiného oddělení nebo se posune po hierarchickém žebříčku, zaujme řídicí místo – vždy je to spojeno se vznikem nové situace, která vyžaduje úsilí zaměstnance, aby se přizpůsobil novým podmínkám. Jestliže výsledky daného výzkumu ukazují, že je značný

počet zaměstnanců, kteří v rámci organizace místo neměnili (ani ve struktuře organizace, ani z hlediska kariérního postupu), může to svědčit o určité stabilitě v organizaci, ale také o možné stagnaci knihovny, o chybějícím nebo nedostatečně rozvinutém systému personální práce. Chybějící perspektiva osobního růstu, nemožnost vyzkoušet vlastní síly na nových úkolech apod. snižuje motivaci k práci vůbec.

Autorka formuluje závěry, v nichž mj. uvádí, že v dotčených knihovnách převládá „uměřeně autoritářský“ styl řízení, ale chybí efektivní systém rozvoje motivace zaměstnanců k samostatné práci. Sociálně psychologické klima na pracovištích však je přijatelné. Ukazatel, jako je úroveň disciplíny pracovníků ve vztahu k technologickému procesu sami zaměstnanci hodnotí poměrně vysoko. Tím, co nejvíce ovlivňuje práci knihovnických specialistů, jsou profesní faktory: znalosti, pracovní návyky, ale také zkušenost spolupracovníků, kompetence kolegy, který je nejbližší. Na dalších místech jsou technologické a ekonomické faktory. Na základě výsledků výzkumu je možné vytvořit přibližný *typologický portrét* „průměrného“ zaměstnance velké vědecké knihovny Sibiřského regionu: jde o ženu ve věku 45–55 let s vysokoškolským vzděláním humanitního zaměření, která v knihovně pracuje více než 10 let, jedenkrát za tu dobu změnila pracoviště v rámci organizační struktury knihovny nebo přešla na vedoucí místo. Je spokojená se vztahy s kolegy na pracovišti, ale nespokojená s úrovní odměňování. Je přesvědčená, že nadtarifní složky platu a odměny se nerozdělují vždy spravedlivě. Není příliš spokojená se stavem svého pracoviště obecně a obtěžují ji některé dílčí nedostatky (osvětlení, teplotní režim, technické vybavení pracovního místa). Všeobecně je však spokojena se svojí prací v knihovně i s vybranou profesí. Uznává, že je třeba pomáhat novým kolegům, ale ne vždy by to sama chtěla dělat (možná i proto, že tempo její vlastní práce v knihovně je vysoké). Přála by si, aby v práci mohla být samostatnější a mít více tvůrčí svobody, ale to není tak důležité jako dobré ohodnocení práce, tj. výplata.

MIRSANOVA, Tat'jana Ju. Rol' bibliotečnogo sajta v transgraničnom regione [Úloha webových stránek knihovny v příhraničním regionu]. *Naučnyje i techničeskije biblioteki*, 2015, (12), 21–27. ISSN 0130-9765.

Dostupný také z: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2015/12/ntb_12_3_2015.pdf.

Autorka, ředitelka Zabajkalské krajevé univerzální vědecké knihovny A. S. Puškina ve městě Čita, se zabývá otázkou působení knihovny, a zejména jejích webových stránek, ve spojitosti s fenoménem *kroskulturní komunikace* v příhraničním regionu, resp. v regionu, v němž žije 120 národností a v němž je oficiálně registrováno 107 náboženství (vedle ruské pravoslavné církve jsou zde nejrozšířenější buddhistická – burjatsko-mongolská – kultura a konfucianství).

Stran pojmu *kroskulturní komunikace* autorka odkazuje na anglický výraz *cross-culture communication* (pozn. red.: rusky doslovně *peresekajuščajasja kul'turnaja komunikacija*; v češtině je pojem kroskulturní komunikace uváděn v souvislosti s otázkami interkulturality a multikulturality, přičemž s upozorněním na terminologickou rozrůzněnost – viz např. *Kostková, Klára. Interkulturní komunikační kompetence: klasifikace modelů. Orbis scholae*, 2013, 7 (1), 29–47. Dostupné z: http://www.orbis-scholae.cz/archiv/2013/2013_1_02.pdf). Autorka článku představuje fenomén kroskulturní komunikace jako vzájemné působení dvou a více systémů a vzájemnou výměnu jejich prvků, kterými jsou informace, znalosti, kulturní hodnoty a sociální normy, přičemž jejich působení se uskutečňuje různými způsoby. Odkazuje dále na definici v článku *Etičeskije osnovanija krosskul'turnych kommunikacij v uslovijach globalizacii: kroskulturní komunikaci je možno chápat jako proces vzájemného působení dvou a více subjektů komunikace (jednotlivých osob, skupin osob, organizací), které patří k různým*

kulturám, za účelem předávání nebo výměny informací a hodnot prostřednictvím znakových systémů, norem, pravidel a technik, přijatých v kultuře (autorky I. S. Petrova a F. Ju. Čanchieva zde upozorňují, že termín se poprvé objevil v práci amerických autorů E. Halla a D. Tragera „Culture as Communication“ (Hall, Trager, 1954); článek ruských autorek je dostupný z: <http://cyberleninka.ru/article/n/eticheskie-osnovaniya-krosskulturnyh-kommunikatsiy-v-usloviyah-globalizatsii>).

Čitinská vědecká knihovna A. S. Puškina (<http://www.zabunb.ru>) z výše uvedených důvodů a s cílem „formovat regionální knihovnickou kroskulturu“, což vyžaduje mnohonárodnostní a mnohokonfesionální prostředí, poskytuje na svých webových stránkách velký prostor vlastivědnému, regionálnímu segmentu svých sbírek (dějiny jednotlivých míst, tradice, folklór a kultura jednotlivých etnik) a informuje o akcích s příslušným akcentem, které pořádá (v článku je uvedena řada příkladů). Na webových stránkách se objevují rubriky „Čitinskaja kniga“ s díly regionálních spisovatelů a historiků, dostupné jsou informace o regionálním povinném výtisku, životopisy autorů, o akcích knihovny na literární a vlastivědná témata. Zajímavá je spolupráce a výměna zkušeností s čínskými kolegy z Autonomního okresu Vnitřní Mongolsko (https://cs.wikipedia.org/wiki/Vnit%C5%99n%C3%AD_Mongolsko – pozn. red.), do nichž se zapojuje i regionální středisko Prezidentské knihovny B. N. Jelcina, zpřístupňující zdroje elektronické knihovny o Zabajkalském kraji (<http://www.prlib.ru/Lib/Pages/collection.aspx?collectionid=86>).

Úkolem informací na webu knihovny je také uvést etnický „cizího“ návštěvníka (cizinec, migrant) do kulturního a sociálního kontextu místa a regionu.

Prezentacija bazovoj kafedry informatizacii kul'tury i elektronnyh bibliotek MGIK pri GPNTB Rossii [Prezentace základní katedry informatizace kultury a elektronických knihoven Moskevského státního institutu kultury při Ruské Státní veřejné vědeckotechnické knihovně]. *Naučnyje i techničeskije biblioteki*, 2015, (12), 64–68. ISSN 0130-9765.

Dostupné také z: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2015/12/ntb_12_9_2015.pdf.

Informace o slavnostním shromáždění při příležitosti 15. výročí založení katedry informatizace kultury a elektronických knihoven Moskevského státního institutu kultury (Moskovskij gosudarstvennyj institut kul'tury, MGIK, <http://www.mgik.org>). Katedra byla založena v roce 2000 (jako katedra nových informačních technologií a elektronických knihoven) a od počátku byla ve své činnosti úzce navázána na Ruskou Státní veřejnou vědeckotechnickou knihovnu (zkratka GPNTB, knihovna je jednou z vedoucích knihoven sítě knihoven Ruské akademie věd). Vedoucím katedry byl dokonce generální ředitel GPNTB profesor Jakov Leonidovič Šrajberg. Katedra nyní obdržela status tzv. základní (bázové) katedry. (Pozn. red.: Katedry tohoto typu jsou zřizovány na základě dohod kolejií ministerstva školství Ruské federace a Ruské Akademie věd z r. 2003 o spolupráci za účelem přípravy vysoce kvalifikovaných specialistů a jejich zapojení – již v době studia – do projektů řešených v rámci federálních cílových vědeckotechnických programů, efektivního využití inovačního potenciálu vysokých škol a akademických pracovišť atd.)

RAMONS, Anna Margarida and Ines VILA. The role of public libraries in promoting reading within the family [Úloha veřejných knihoven v rozvoji čtenářství v rodinách]. *IFLA Journal*. 2015. 41(4), 364–369.

ISSN 1745-2651. DOI: 10.1177/03400035215596351.

Dostupný také z: <http://ifl.sagepub.com/content/41/4/364.full.pdf+html>.

Příspěvek popisuje příklady dobré praxe veřejných knihoven v procesu zlepšování čtenářských schopností dětí. Hlavně rodina má zodpovědnost za to, aby dětem přinesla knihy do života, a to od narození. Aktivita, které k tomu směřují, jsou rozděleny do několika úrovní, včetně trénování rodičů, jak nalézt dětem kvalitní četbu.

Dítě získává vztah ke knize již před svým nástupem do školy. Čtení zlepšuje vyjadřovací schopnosti, zlepšuje zájem dětí o písně, rozvíjí smysl pro rytmus, přináší nová témata. Pravidelné vyprávění a čtení pozitivně ovlivňuje jazykové vybavení a jazykové schopnosti dítěte. Na lingvistické schopnosti dítěte má vliv i experimentování s jazykem. Předčítání a vyprávění příběhů znamená pro nejmenšího čtenáře utužení vazeb mezi jím a rodičem. Zlepšuje sociální schopnosti a rozvíjí kontakty (udržuje vazby) mezi kulturou a tradicemi, posiluje identitu dítěte.

Důležitá však je motivace rodičů, aby rozvíjeli rané čtenářské návyky svých dětí prostřednictvím vyprávění příběhů, vytvářeli příjemné prostředí pro čtení. Bohužel v podvědomí rodičů ještě není zakotveno, že mají vést své děti ke čtení před jejich nástupem do školy, a čtení pak není pro většinu dětí běžným návykem.

Zde se uplatní knihovna a její úloha v neformálním vzdělávání. Knihovny nabízejí širokou škálu služeb a publikací, které přinášejí radost ze čtení a půjčování knih.

Článek popisuje výsledky aktivit portugalské knihovny, rozvinutých na základě doporučení IFLA, a sice Guidelines for Library Services for Babies and Toddlers (viz <http://www.ifla.org/publications/ifla-professional-reports-100>).

Autorky uvádějí konkrétní příklad z Portugalska: místní knihovna v Ilhavo (Ilhavo Public Library, IPL) byla otevřena v roce 2005 a zaměřila se na získání nových čtenářů. Začínala motivovat děti v předškolních zařízeních (například jeslí), zaměřila se na vychovatelky a další zaměstnance jeslí, na zaměstnance knihoven a rodiče dětí v předškolním věku. Zorganizovala Knižní klub pro rodiče a děti, uskutečnila 14 návštěv ve školách, kde se zaměřila na rozvíjení čtenářských aktivit, rozvoj knihoven v učebnách. Děti však nechodily do knihoven, jak knihovníci očekávali. Rodiče byli pozváni k účasti na projektu – zúčastnilo se 18 z 80 pozvaných rodin. Knihovna připravila projekty, které měly zlepšit jazykové dovednosti předškolních dětí, motivaci ke čtení, chování v knihovně aj. Klub čtení rodičů a dětí se rozvíjel. Původní projekt **Read to Grow** (2007) IPL prezentovala v nadaci Calouste Gulbenkian Foundation. Dalším krokem (2009) byl projekt **Book Commitment** – „**Čtení a růst jdou ruku v ruce**“, určený dětem mezi 3–7 lety a zaměřený opět na účast rodičů, kteří se po dobu několika měsíců zabývali aktivitami jako hry s prvky čtení, mluvení o knize aj. Projekt Book Commitment trval pět let. Za tuto dobu bylo otevřeno 49 knižních klubů. Za dobu trvání projektu děti vyrostly a zlepšily své čtenářské návyky. Na rozvoj dětského čtenářství má vliv profesní zaměření rodičů, ekonomické zázemí rodiny, vzdělání rodičů, vztah ke čtení a schopnost předat dětem čtenářské návyky prostřednictvím výběru dobré literatury a vyprávění příběhů.

SEJDUMANOV, Žanat Turarovič. Knigoizdatel'skoje delo stran SNG v 2014 g. [Vydávání knih v zemích Svazu nezávislých států (SNS) v roce 2014]. *Bibliografija i knigovedenije: Naučnyj žurnal po bibliografovedeniju i knigovedeniju*, 2015, (3), 22–32. ISSN 2411-2305.

Příspěvek přináší základní statistické a analytické informace o vydávání knih v sedmi zemích SNS – Svazu nezávislých států (Ázerbajdžán, Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldova, Ruská federace, Ukrajina, Tádžikistán) v roce 2014. Údaje jsou představeny v řadě tabulek, které uvádějí počet vydaných titulů (v rozdělení na knihy, brožury, nová vydání, reedice, překlady), celkový náklad (a také rozdělení počtu titulů podle velikosti nákladu – do 500, do 1000 atd. až nad 100 000 výtisků), množství tiskových archů, obdobnou statistiku jednotlivých druhů produkce (vědecké, populárně naučné, technické, oficiální, příručkové, informační atd. publikace, učebnice, beletrie, knihy pro děti a mládež, duchovní literatura) a tematických skupin. Je také uvedena statistika počtu vydaných knižních jednotek na jednoho obyvatele jednotlivých zkoumaných států, a to ve srovnání s léty 2013 a 2014.

Autor činí na základě číselných ukazatelů závěr, že ve zkoumaných zemích lze pozorovat tendence, které jsou v současnosti charakteristické pro nakladatelskou činnost na celém světě: zvyšuje se počet vydávaných titulů a zároveň se snižuje jejich celkový náklad (ve všech zkoumaných zemích se největší část produkce vydává v nákladu do 500 výtisků). Z hlediska čtenářského či cílového určení zaujímá první místo učebnicová literatura, druhé místo pak vědecká literatura (a v této skupině je nejvíce titulů ze společenskovědní oblasti). Relativně malý podíl tvoří vydávání knih pro děti a mládež, což se nesrovnává s deklaracemi o prioritách ve vztahu k této čtenářské kategorii.

Autor je ředitelem Národní knižní palaty Republiky Kazachstán.

Zpracovaly PhDr. Anna Machová a PhDr. Renáta Salátová

MACHOVÁ, Anna a Renáta SALÁTOVÁ. Novinky zahraniční knihovnické literatury. *Knihovna: knihovnická revue*. 2016, **27**(1), 99–105. ISSN 1801-3252.